

In vendar je raba moškega spola pri tej besedi popolnoma neosnovana. V grščini je beseda že od vsega začetka, od Homerja, kjer je prvič izpričana, pa do današnjih dni ženskega spola. V ženskem spolu jo uporabljajo, kolikor sem mogel ugotoviti, tudi vsi svetovni jeziki. In ker je *polis* ženskega spola, smo številne sestavljenske s to besedo v slovenščini celo spremenili v samostalnike prve sklanjatve, npr. *metropola*, *Akropola*, *Amfipola*, *Megalopola*. Kakor si npr. ne moremo zamisliti izraza »na vrhu atenskega Akropolisa«, prav tako boleče zveni večjemu ušesu besedna zveza »na čelu atenskega polisa«. Tudi naš najboljši poznavalec antike, Anton Sovrè, je besedo vedno uporabljal samo v ženskem spolu, tako npr. tudi v svojem zadnjem prevodu, Starogrška lirika (Ljubljana 1964), kjer takole prevaja začetni verz znamenite Solo-

nove elegije o državi (str. 76): »Polis nam naša ne bo ... nikdar zdrknila v prepad.«

Zato ni razloga, da bi posnemali napake drugih in besedi spreminjali izvirni spol. Edina olajševalna okoliščina za drugačno rabo bi bilo dejstvo, da je v ženskem spolu *polis* za nas nesklonljiva in jo zato v odvisnih sklonih, zlasti pa v množini, težko uporabljamo brez kakega primernege pridevnika. Toda to je le argument jezikovnega udobja, ki nikakor ne more biti odločilen kriterij pri rabi besed, še celo ne v strokovni terminologiji, kjer mora biti izražanje kar najbolj precizno. In samo v strokovni terminologiji ima *polis* svoje upravičeno mesto. Za vsakdanjo rabo pa premoremo domačo besedo »državica«, ki lahko v vseh primerih nadomesti učeno tujko.

Kajetan Gantar

Filozofska fakulteta v Ljubljani

PREDLOG IZBOLJŠANEGA NAČRTA ZA POUK KNJIŽEVNOSTI NA SREDNJI ŠOLI — O NJEGOVI NADALJNJI USODI

V zadnji številki prejšnjega letnika smo že poročali o nekaterih osnovnih značilnostih predloga za novi oziroma izboljšani načrt za pouk književnosti na gimnazijah. Predlog naj bi skupaj z jezikovnim šel v nadaljnji pretres h krovni usklajevalni komisiji, ki bi ga pač zavrnila ali potrdila. Vendar je vmes posegla komisija izvedencev pri Zavodu za šolstvo SRS in izdelek odklonila. Sklepa o tej odklonitvi ni niti v ustni niti v pisani obliki prejel noben član komisije, ki je predlog pripravila (tudi predsednik ne); videti ga je bilo mogoče le na krajši vpogled pri tem ali onem ljubeznivšem članu t. i. »super-komisije« — tej je namreč Zavod za šolstvo dostavil ustrezni sklep kot sejno gradivo. Zato navajamo nekaj osnovnih dejstev iz njega le po spominu: izvedencem načeluje uslužbenka Zavoda za šolstvo SRS Renata Mejak, med njimi pa so dr. Leon Zorman kot psiholog, dr. Barica Marentič-Požarnik kot pedagoginja in specializirana andragoginja, od slavistov prof. Stane Virtič, od pedagoških svetovalcev prof. Igor Rogl, od matematikov prof. Moljk, več si jih ni bilo mogoče zapomniti. Tem ekspertom se je zdel predlog: a) nemarksističen, b) neproblemski, c) ni izkrčil snovi, povrh pa tudi ni pripravil tako imenovanih smotrov književnostnega pouka in bil naj bi preobširno formuliran.

Kritika ni bila konkretizirana, marveč se je zadovoljila z najbolj preprosto in kratko oznako, bila pa je očitno temeljno odklonilna, saj je predlog zavrnila na treh osnovnih ravneh: ideološki, strokovni in uporabnostni. Zato se je podpisani kot predsednik delovne komisije pisмено obrnil na direktorja Zavoda za šolstvo SRS Borisa Lipužiča z zahtevo, naj zgoraj omenjeni izvedenci to svojo kritiko konkretizirajo; dokler očitek, češ da predlog načrta ni marksističen, ni vzpostavljen v obliki določnih zamer, ostaja prejkoslej na ravni aprioristične ideološke diskvalifikacije; podobno velja za druga dva člena te ekspertize. Povrh je podpisani pri direktorju tudi protestiral zoper način delovanja oziroma ravnanja Zavoda s komisijo: če že funkcionalnost dela ne, potem bi vsaj neka splošna vljudnost predvidevala, da bi Zavod ekspertizo v tej ali oni obliki sporočil predsedniku delovne komisije, če že ne vsem njenim članom (navsezadnje so ti člani porabili za pripravo predloga petnajst sejnih popoldnevov in še precej domačega časa). Bržkone bi se bilo smiselno z delovno komisijo tudi posvetovati, kaj in kako, preden je Zavod njen izdelek tako vehementno odklonil.

Izid protesta je bil sestanek direktorja Zavoda, predsednice ekspertov, zastopnika Zavoda v delovni komisiji in podpisanega

kot predsednika delovne komisije. Na tem sestanku je podpisani ponovno zahteval konkretizacijo kritike, vendar se mu ni ustreglo; ko je prosil za ustrezne zapisnike, da bi osnove za omenjeno kritiko razbral iz eventualne diskusije sam, je bila njegova prošnja zavrnjena, češ da ne bi nikamor prišli, če bi na vseh sejah pisali podrobne zapisnike. — Pač pa mu je bilo večkrat predloženo, naj bi komisija v svoj predlog vnesla nekaj popravkov — očitno, da bi bilo zadoščeno izrečeni oceni. Kajpada na takšen predlog ni bilo mogoče pristati iz dveh docela jasnih razlogov: a) ni in ni hotelo postati jasno, v čem je pripravljeni predlog nemarksističen, problemski in preobsežen, torej tudi ni bilo jasno, kam in kakšne pravzaprav vnesti je popravke in b) kritika predloga v omenjeni formulaciji in na omenjeni način je bila fundamentalna in globalna, ne delna: torej bi bilo treba osnutek napraviti v celoti znova in sicer takšnega, ki bi bil po predstavah izvedencev marksističen, problemski in ne preobsežen po predvideni snovi. (Očitka, češ da je besedilo osnutka preobsežno, ker da obsega 72 strani in da smotri niso posebej zapisani, sta se med pogovorom naglo izkazala kot neresna: jedro besedila obsega manj ko 9 strani, celota manj kot 17 strani, tako imenovani smotri pa so zaobseženi v poglavju »Naloge in navodila« in jih je mogoče kot poseben tekst iz poglavja v trenutku izločiti.)

Ker se je vztrajalo, da je delna poprava mogoča in ker je podpisanemu kot predsedniku delovne komisije zahteva postajala čedalje bolj nejasna, je pač kot predsednik komisije odstopil. Dovolj dolgo in ne zmeraj s prevelikimi užitki je navse-

zadnje usklajeval različne interese: Zavoda za šolstvo, obstoječega oziroma sočasno nastajajočega učnega načrta za gimnazije ter koncepta njegovih sestavljavcev, tradicije v šolstvu in volje po novem.

Povrhu so različni postopki in formulacije s strani Zavoda zbuiali neprijeten vtis nekakšnega omalovaževanja opravljenega dela, poljubnega razpolaganja s komisijo.

Takšen jeokus, sok omenjenega razgovora, ki bi se mu moglo dodati še marsikatero nazorno podrobnost, toda pisca teh vrstic ni volja pogrevati vseh različnih neprijaznosti, ki jih je bil deležen in ki jih je v takšni atmosferi tudi sam pridno ustvarjal.

O popravkih, ki bodo potrebni, da bo predlog načrta za pouk književnosti, izdelek naše komisije, postal marksističen, problemski in glede ponujene snovi sprejemljiv, bomo v okvirih dosegljivih informacij še poročali; če prej ne takrat, ko bo mogoče obstoječo predloženo in zavrnjeno verzijo primerjati z dokončno, tisto, ki bo prenesla vsakršno ekspertizo. Kot dokument o opravljenem delu pa v nadaljnjem objavljamo zavrnjeni osnutek izboljšane učnega načrta za pouk književnosti na gimnaziji oziroma njegovo jedro, to je poglavji »Naloge in navodila« in »Obseg učne snovi« ter poglavje »Ekskurzije« (slednje zaradi koristnosti, ki ni obvezana čakati na takšno ali drugačno potrditev). Poglavja o filmski vzgoji, obveznem domačem branju, govornih vajah in šolskih nalogah puščamo to pot ob strani.

Matjaž Kmecl

Filozofska fakulteta v Ljubljani

OSNUTEK UČNEGA NAČRTA ZA POUK KNJIŽEVNOSTI NA SREDNJIH ŠOLAH

(Sestavili: prof. Franček Bohanec, prof. Silvo Fatur, prof. Miha Feguš kot tajnik komisije in zastopnik Zavoda za šolstvo SRS, prof. Vladka Jan, prof. dr. Matjaž Kmecl kot predsednik komisije, prof. dr. Joža Mahnič, prof. Jože Sifrer, prof. Ivo Zrimšek)

Končna formulacija izdelana februarja 1973 v Ljubljani.

NALOGE IN NAVODILA

I.

1. Pri pouku književnosti se učenci seznanijo z najpomembnejšimi pojavi v sloven-

skem slovstvu. Pri tem naj se predvsem usposabljaajo za samostojno snovno, miselno, zgodovinsko, družboslovno in etično, za slogovno, kompozicijsko, književno zvrstno in vrstno razlago književne umetnine.

a) Osnova za zgodovinsko, družboslovno in idejno umevanje in razlaganje književne umetnosti pridobivajo učenci ob branju književnih besedil z osvajanjem sintetiziranega zgodovinskega znanja: v zgodovinski informaciji prednjačijo opozorila glede dialektičnih zakonitosti zgodovinskega in družbenega razvoja, določnost takšnega